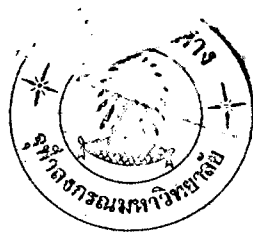

รามเกียรติ์ : ศึกษาในแง่การแพร่กระจายของนิทาน

นางสาวศิริพร ฐิตะฐาน

004984

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

แผนกวิชาภาษาไทย

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2522

RAMAKIEN : A STUDY IN TALE TRANSMISSION

Miss SIRAPORN THITATHAN

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of Thai Language

Graduate School

Chulalongkorn University

1979

หัวข้อวิทยานิพนธ์

รามเกียรติ์ : ศึกษาในแง่การแพร่กระจายของนิทาน

โดย

นางสาวศิริพร ฐิตะฐาน

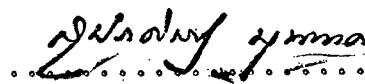
แผนกวิชา

ภาษาไทย

อาจารย์ที่ปรึกษา

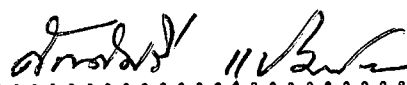
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิ่งแก้ว อัครถาวร และ
รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ศรี แย้มนัคดา

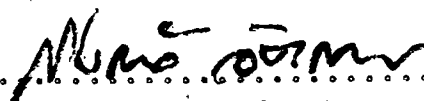
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

 คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุประสิทธิ์ มุนนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คมคาย นิลประสิทธิ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ศรี แย้มนัคดา)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิ่งแก้ว อัครถาวร)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุวรรณ เกரியงไกรเพชร)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์ : งามเกียรติ : ศึกษาในแง่การแพร่กระจายของนิทาน
 ชื่อ นิสิต : นางสาวศิริพร ฐิตะฐาน
 อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิ่งแก้ว อัครถาวร
 รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ศรี แยมน์ติศา
 แผนกวิชา : ภาษาไทย
 ปีการศึกษา : 2521

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาความฉิดแฉกและสาเหตุของความฉิดแฉกทางเนื้อหาของนิทานที่แพร่กระจายจากแหล่งหนึ่งสู่อีกแหล่งหนึ่ง ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกเรื่องงามเกียรติเป็นตัวอย่างสำหรับการศึกษาเฉพาะกรณี ข้อมูลที่หยิบยกขึ้นเพื่อพิจารณาเปรียบเทียบได้แก่ งามเกียรติตำนานพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระลัก-พระลาม และพระรามชกตกจากภาคอีสาน หรมานและพรหมจักร จากภาคเหนือ และงามเกียรติฉบับบ้านควนเกย จากภาคใต้

ผลการวิจัยปรากฏว่า เมื่อนิทานแพร่จากแหล่งหนึ่งไปสู่อีกแหล่งหนึ่งนั้นย่อมเปลี่ยนแปลงในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้คือ เปลี่ยนรายละเอียด, เพิ่มความ, ลดความ, สลับความ และสับสนความ

ในด้านการเปลี่ยนรายละเอียด ผู้วิจัยพบว่ามักเกิดในอนุภาคที่เป็นสาเหตุของพฤติกรรมและในอนุภาคที่เป็นวิธีการประกอบพฤติกรรม จุดแห่งการเปลี่ยนแปลงมักเกิดในตอนเริ่มเรื่อง, ตอนที่ เป็นข้อต่อของเรื่อง และตอนจบเรื่อง ทั้งนี้เพราะผู้เล่ามีจินตนาการที่จะตัดแปลงเรื่องให้แปลกออกไป หรือมีเหตุผลที่จะนำรายละเอียดที่คุ้นเคยเข้ามาแทนเรื่องที่ไม่คุ้นเคย รวมทั้งเปลี่ยนเนื้อหาให้คลุมเคลือสมเหตุสมผลตามทัศนคติของตน

ผู้วิจัยพบว่า นิทานท้องถิ่นมีอิทธิพลสำคัญต่อการเพิ่มความ เช่นมีการเพิ่มตัวละครที่นิยมกันในท้องถิ่นเข้าไปในนิทานที่รับจากต่างถิ่น ปรากฏว่าในสำนวนอีสาน ภูพานาคมาเป็นผู้สร้างเมืองให้บรรพบุรุษพระราม เป็นผู้ลักพระรามลงไปบาดาล ยิ่งกว่านั้นธิดาภูพานาคยังได้มาเป็นชายาของพระรามและทนมานด้วย ในขณะที่เดียวกัน มีการเพิ่มเหตุการณ์ที่พระเอกได้ช้ายาตามรายทางระหว่างที่ออกผจญภัย ซึ่งเป็นที่นิยมในนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ ทั่วไปเข้าไปในพระรามชาดก พระรามจึงได้นางยักษ์ นางนาค นางไม้ หรือเทพธิดาเป็นชายา ในแง่นี้ จึงมีผลให้บุคลิกของพระรามผิดไปด้วย นอกจากนั้นยังมีการผนวกนิทานท้องถิ่นทั้งเรื่องโดยเฉพาะเรื่องสังข์ศิลป์ชัย เข้าไปใน พระรามชาดก

ประเพณีพื้นบ้านย่อมมีส่วนกำหนดพฤติกรรมตัวละคร ในนิทานพระรามสำนวน- อีสาน ปรากฏว่าเมื่อทนมานเข้าไปในลงกา ก็จะมีเว้าฉญาเกี่ยวสาวลงกาตามแบบทนม- อีสาน หรือเมื่อพระรามพระลักษมณ์กลับจากสงคราม ก็มีการจัดพิธีบายศรีสู่ขวัญ นอกจากนั้นตัวละครในเรื่องมักมีค่านิยม ความคิด ตลอดจนความเชื่อ เช่นเดียวกับ คนท้องถิ่นนั้น ๆ

ในนิทานพระรามสำนวนท้องถิ่นมักคงไว้แต่ตัวเอกของเรื่อง คือ พระราม ทศกัณฐ์ ทนมาน พาลีสุครีพ และสีดา ส่วนตัวละครปลีกย่อย เช่น พระพรต พระสีทรุด โกลยเกษิ สำนักรักษา และตัวละครที่ไม่สำคัญอื่น ๆ จะถูกตัดทิ้งไป การลดตัวละคร ย่อมหมายถึงการลดโครงเรื่องด้วย ในช่วงสงครามจึงมีแต่ตอนลักพระรามไปบาดาล และตอนโมกษศักดิ์เท่านั้น ส่วนท้องถิ่นจึงสั้นและดำเนินความรวบรัดกว่าสำนวน พระราชนิพนธ์มาก ทั้งนี้เพราะนิทานพื้นบ้านคำนึงถึงโครงเรื่องใหญ่เพียงโครงเดียว ดังนั้นตัวละครหรือเหตุการณ์ใดที่เป็นส่วนของโครงเรื่องย่อย จะถูกลด

การสืบสนความเป็นสิ่งที่พบเสมอในนิทานพระรามสำนวนท้องถิ่น คือ มีความ สืบสนระหว่างบทบาทของนางสีดากับนางมณโฑ ระหว่างวิธีการรักษาพิษหอกโมกษศักดิ์ หอกกบิลพัทและศรพรหมาศร์ นอกจากนั้นยังสืบสนความสัมพันธ์ระหว่างตัวละคร

ในตำนานท้องถิ่นกล่าวว่า พระราม ทศกัณฐ์และพาลีสุครีพ มีบรรพบุรุษคนเดียวกัน
ดังนั้นตัวละครเหล่านี้จึงเป็นพี่น้องกันหมด หรือบางตำนาน อินทรชิตกลายเป็นน้อง
ทศกัณฐ์ และบางตำนานพระรามได้โอรสทศกัณฐ์มาเป็นที่ปรึกษาการสงคราม แทนที่
จะเป็นพิเภกอนุชา

ในกระบวนการแพร่กระจายของนิทานนั้น มีแนวโน้มที่เนื้อหาของนิทาน
จะเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อมและยุคสมัย แต่ในท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงนั้น
นิทานเรื่องหนึ่ง ๆ จะยังคงรักษาโครงเรื่องหรือเอกลักษณ์อันแสดงความเป็นตัว
ของตัวเองไว้ได้เสมอ ตลอดระยะเวลาแห่งการถ่ายทอดนิทาน

Thesis Title Ramakien : A Study in Tale Transmission

Name Miss Siraporn Thitathan

Thesis Advisor Assistant Professor Kingkeo Attagara , Ph.D.
 Associate Professor Saksri Yamnadda , Ph.D.

Department Thai Language

Academic Year 1978.

ABSTRACT

The purpose of this thesis is to study the nature of folktale during the process of transmission : its variations and their contributing factors. The researcher selected the Rama story as a subject for case study. The Thai folk versions used for this analytical purpose are Phra Lak - Phra Lam and Rama Jataka from the Northeast, Horaman and Prommachak from the North and Ramakien of Ban Kuan Kuey from the South. These are compared with the most complete, literary court version of King Rama I of Thailand.

It is found that during the course of transmission the Rama tale underwent many changes of detail, expansion, reduction and transposition. At times, it even suffered confusion.

Changes of detail are found particularly in the why - motifs and the how - motifs of the characters' ventures. At

the same time, variations usually occur at the beginning, at the juncture, and at the end of the story. They might have been caused by the story - tellers' imagination. Or else, the story - tellers might have intended to induce familiarization or rationalization.

Local tales helped to furnish new materials for an expansion of the Rama story. Naga, which is one of the most popular characters is consequently added in the northeastern version. Thus, there are found episodes about a Naga building a city for Rama's ancestors, a Naga kidnapping Rama to the underworld, and Naga daughters being given in marriage to both Rama and Hanuman. Besides, Rama himself was transformed somehow into the typical, romance hero, who took a number of minor wives as he went through the series of combat with the Yaksha race. In one case, the local Sangsinchai story was tagged on to the Rama version of the Northeast.

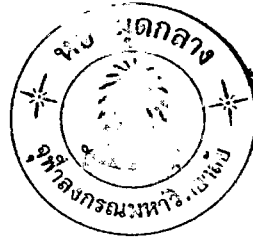
Several characters in the Rama story were made to conform to the local traditions. Hanuman of the northeastern version uses "Phya" poetic language in his courtship dialogue with a Yaksha maiden. Rama and Lakshmana were greeted with the Baisi ceremony upon their return from the epic war.

The Thai folk versions of the Rama story retain only the major characters, namely Rama, Tosakan, Hanuman, Bali, Sugriv, and Sita. Episodes about Parot, Satrut, Kaikesi, and

Sammanakkha are not recounted. This reduction of characters means a shortening and simplification of plot. Major incidents warfare include only the episodes on Rama being kidnapped to the underworld and the episode of Mokkhasak. Thus, the folk versions are much more concise than the literary, court version of King Rama I. They conform more to the epic law of folk narratives in which a folktale generally sticks to the single strand of plot and character.

Confusions and interchanges of episodes occur where characters or motifs of similar nature are involved. There are confusions between Sita and Montho, confusions as to the remedy of wounds suffered from Mokkhasak, Kabilapat spear and Prommastra bow. In some cases, Rama, Tosakan, Bali and Sugriv are lumped up as offsprings of the same ancestors. Indrajit becomes Tosakan's brother, while the role of Piphek is replaced by one of Tosakan's sons.

Thus, it is found that as a folktale passes through folk tradition, it undergoes changes and adapts itself to the local, traditional environment. However, in the midst of these variations, a folktale will retain its identity by preserving its archetypal plot and character.

กิติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยรู้สึกในพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นล้นพ้น ที่ได้ทรงพระราชทานหนังสือหลายเล่มอันเป็นประโยชน์ต่องานวิจัย

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิ่งแก้ว อัครดากร ผู้ให้ความรู้ทางด้านคติชนวิทยา อันเป็นแรงบันดาลใจให้เลือกทำงานวิจัยชิ้นนี้ ทั้งยังเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาในการทำวิทยานิพนธ์ ได้ให้ข้อคิดและแง่คิดในการอภิปรายปัญหาให้กว้างขวางและลึกซึ้ง ตลอดจนช่วยตรวจแก้วิทยานิพนธ์โดยละเอียด

งานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของ รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ศรี แยมน์คณา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อีกท่านหนึ่ง ผู้ให้ความรู้ทางวรรณคดีสันสกฤตและเสนอแง่คิดในการพิจารณาปัญหาอันเป็นประโยชน์ต่องานวิจัย พร้อมทั้งช่วยตรวจแก้ภาษาในวิทยานิพนธ์โดยละเอียด

ผู้วิจัยรู้สึกในพระคุณของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คมคาย นิลประภัสสร ผู้คอยติดตามและให้คำแนะนำตลอดเวลาที่ทำงานวิจัย และขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุวรรณ เกรียงไกรเพชร ที่ได้ช่วยตรวจแก้วิทยานิพนธ์ให้ละเอียด

ขอขอบพระคุณอาจารย์สิงฆะ วรรณสัย ผู้ปริวรรต ทรมาน และ ทรมจักร รามเกียรติ์ล้านนาเป็นอักษรไทยกลาง อาจารย์ฉันทัส ทองช่วย ผู้ให้รามเกียรติ์ภาคใต้ ฉบับบ้านควนเกย อำเภอรัตนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ผศ. ประคอง นิมมาน-เหมินท์ ผู้ให้ความรู้ทางวรรณคดีล้านนา อาจารย์สิงการ เวฬุ อาจารย์ประจำแผนกวรรณคดีสันสกฤต มหาวิทยาลัยมลายู ผู้มอบหนังสือเกี่ยวกับรามายณะหลายเล่มอันเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยมาก

ขอขอบพระคุณบิดามารดา ที่ ๆ และบรรดามิตรสหาย ผู้ให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจ ตลอดระยะเวลาที่ทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จบริบูรณ์.

ศิริพร ฐิตะฐาน

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย		หน้า
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ		ง
กิตติกรรมประกาศ		ช
บทที่		ญ

1. บทนำ		
2. ทฤษฎีการแพร่กระจายของนิทาน		10
ทฤษฎีแหล่งกำเนิดของนิทาน		11
ก. ทฤษฎีเอกกำเนิด		11
ข. ทฤษฎีพหุกำเนิด		14
ทฤษฎีวิวัฒนาการของรูปแบบ		17
ทฤษฎีการถ่ายทอดนิทาน		23
ก. องค์ประกอบในการเล่านิทานที่มีผลต่อความเปลี่ยนแปลงของเรื่อง		24
1. ผู้เล่านิทาน		24
2. ผู้ฟังนิทาน		27
3. จุดประสงค์ในการเล่านิทาน		28
ข. ลักษณะของความเปลี่ยนแปลง		30
1. การละความ		31
2. การเปลี่ยนรายละเอียด		35
3. การขยายความ		47

4. การผนวกเรื่อง	51
5. การอนุรักษ์ตนเอง	56
3. นิทานพระรามสำนวนท้องถิ่นของไทย	58
สำนวนที่เป็นนิทานมุขปาฐะ	59
ก. นิทานที่อำเภพระประแดง	59
ข. นิทานที่หมู่บ้านใน ชลบุรี	59
ค. นิทานที่ตำบลศรีราชา สุโขทัย	60
สำนวนที่เป็นนิทานลายลักษณ์	61
ก. พระลัก - พระลาม	62
ข. พระรามชาดก	79
ค. หรมาน	99
ง. พรหมจักร	106
จ. สำนวนภาคใต้ฉบับบ้านควนเกย อำเภอพนมพิบูลย์ นครศรีธรรมราช	113
4. วิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงคำในเนื้อหา	117
การเปลี่ยนรายละเอียดของเรื่อง	117
ก. การเปลี่ยนชื่อตัวละครและชื่อเมือง	119
ข. การเปลี่ยนรายละเอียดในอนุภาคเดียวกัน	133
1. ความเปลี่ยนแปลงในอนุภาคสาเหตุของพฤติกรรม	133
2. ความเปลี่ยนแปลงในอนุภาควิธีการ	146
3. การเปลี่ยนบทบาทตัวละคร	157

ค. การเปลี่ยนรายละเอียดในเหตุการณ์บางช่วง	165
1. ตอนเริ่มเรื่อง	165
2. ตอนที่ เป็นข้อต่อ	168
3. ตอนจบเรื่อง	173
การเพิ่มความ	174
ก. การเพิ่มตัวละคร	174
ข. การเพิ่มอนุภาค	183
ค. การเพิ่มเรื่องย่อย ๆ	192
การลดความ	197
ก. การลดตัวละคร	197
ข. การลดอนุภาค	198
ค. การลดเรื่องย่อย	203
การสืบค้นความ	211
การสลัดความ	218
ก. การสลัดอนุภาค	218
ข. การสลัดตอน	219
5. สรุปผลการวิจัยและขอเสนอแนะ	224
บรรณานุกรม	230
ภาคผนวก	236
ประวัติการศึกษา	300

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางชื่อตัวละคร	118
ตารางการเปลี่ยนรายละเอียดในอนุภาคเดียวกัน	125
ตารางเปรียบเทียบตอนต่าง ๆ ที่มีในสำนวนพระราชนิพนธ์ และสำนวนท้องถิ่น	205
ตารางแสดงลำดับตอนช่วงสงครามในรามเกียรติ์สำนวนต่าง ๆ	220